

FRANC BEŠTER

Denar in duh

KAPITAL-IZEM

Kakšno zvezo naj bi imela denar in duh (Duh)? Ali tu mislim Boga kot Duhá ali človeka kot duhá? Denar je (materialnega) sveta vladar, Bog (v kolikor Ga sploh priznavamo) je tudi Kralj in Vladar, Vladar nebes in Zemlje (materialnega sveta), vesolja) – nujno je zato, da med obema Gospodoma prihaja do konflikta, človek je, ko se sooči z njima, nujno postavljen pred izbiro: katerega Boga postaviti na prvo mesto, kateremu Bogu služiti, kar nujno pomeni tudi podrejeni se mu.

Prišli smo iz sveta socializma v kapitalizem. Kapital-izem: že ime pove, da je to tudi (ekonomski in politični) sistem, v katerem igra denar ključno vlogo, silnice tega sistema vsekakor usmerjajo človeka v služenje denarja, navajajo ga, da postavlja denar na prvo mesto v svojem srcu. Da ljudje naše dobe res postavljajo denar na prvo mesto, potrjuje življenje na vsakem koraku: veliko, morda večina mišljenja in govorjenja ljudi se suče okrog denarja, "usta pa govore iz tega, česar je polno srce", kot pravi Kristus, v srcih ljudi je torej "polno denarja", takšno govorjenje je znak, da je človek postavil denar na prvo mesto in nad vse drugo.

DENAR KOT KRI GOSPODARSTVA

Zakaj sploh potrebujemo denar? Denar morda ne bi bil potreben, če "bi vsak delal po svojih možnostih" in vsak (od družbe) jemal po svojih (nujnih) potrebah – takšno idejo so imeli komunisti (marksisti) in so jo nekje v prihodnosti tudi hoteli uresničiti. A ljudje nismo takšni – to je napačna antropološka postavka – da bi vsak človek tako ravnal. Denar je orodje ekonomije: je praktična stvar, ko namesto blaga za blago menjamo blago za denar in obratno. Denar je znak in dokaz, da smo naredili neki izdelek oziroma proizvedli neko materialno dobrino ali opravili neko storitev in s tem "dokazom" na trgu (v trgovini) dobili druge materialne stvari. Zato je razumljivo, da družba pravzaprav ne more funkcionirati brez denarja, le-ta pa omogoča tudi njen ekonomski razcvet. Kar je v telesu kri, je v gospodarstvu denar. Denar se nam pokaže tudi kot ključ do materialnih stvari. Ob tem je nujno treba navesti, da je tehnični razvoj v novem veku potenciral vlogo denarja v družbi. Tehnika namreč pomeni masovno proizvodnjo in potrošnjo, za blagovno-denarno menjavo na trgu so potrebne veliko večje količine denarja kot nekoč. Denar je potreben

za tehnološki razvoj in za nakup vedno novih stvari.

DENAR IN TEHNIKA

V odnosu med denarjem in tehniko se je pojavila velika nevarnost. Ne le, da uporaba tehnike v proizvodnji in potrošnji (na trgu) povzroča izčrpavanje in onesnaževanje narave. Vodstvene strukture te družbe, ljudje, ki so "na vrhu", najsi bo to v podjetjih ali politiki, imajo možnost, da finančne tokove usmerjajo in pre-usmerjajo, da finančne pipice odpirajo ali zapirajo, in si s tem prisvajajo delo drugih, v obliki denarja kot znaka za to delo. Denar lahko neke nakopičijo in s tem neke njegovo količino nujno zmanjšajo. S tem pa lahko najširše množice marginalizirajo – ker omejijo njihovo svobodo s tem, da jim odvzamejo "ključ", ki odpira vrata ne le do materialnih stvari, tudi do neštevilnih drugih dobrin, materialnega sveta, npr. kulture, potovanja, izobrazbe, zabave ... Prav takšno stanje vlada v svetu danes, ko ima le kakšen odstotek ljudi v rokah veliko večino družbenega bogastva.

Vendar pa je denar v povezavi s tehniko omogočil tudi prevzem politične oblasti in nov, poseben način vladanja. V političnem sistemu demokracije je namreč (na volitvah) nemogoče zmagati brez propagande, ki jo omogoča tehnika (mediji), za kar pa je spet potreben denar, zato oblast vedno znova osvojijo tisti z denarjem. Tehnika je omogočila, da je tudi oblast mogoče "kupiti", omogočila je, da je z močjo kapitala mogoče vladati. A da je z močjo medijev mogoče čim širše množice zmanipulirati, je potrebno narediti še nekaj – ljudi duhovno in intelektualno oslabiti ter v družbi vzpostaviti stanje anarhije (to se dela npr. s propagiranjem svobodne spolnosti), da se v njej sami ne bodo več sposobni orientirati in se samostojno odločati. Zbegani ljudje v zbeganem, zmedenem svetu bodo zagotovo posegli po "pomoči" in "nasvetih" pri medijih. Zaključimo lahko, da je tehnika v povezavi z

denarjem povzročila propadanje narave in družbe.

Vsekakor inštituti moderne družbe (trg, denar, demokracija) človeka usmerjajo k materialističnemu načinu življenja. Materializem: samo-materija. Za novoveškega človeka je svet materije ves svet še iz enega razloga: zaradi neke znanosti, katere spoznavna metoda se je rodila v 16. stoletju. To je znanost o materiji in priznava le tisto, kar je mogoče dokazati z metodo eksperimenta in merjenja, zato priznava samo materijo. Za modernega človeka je ta znanost tudi "pravilna", ker ima v zavesti, da je vso tehniko, s katero dnevno živi in deluje, v največji meri ustvarila prav ta znanost.

Toda, ali je človek res samo snov? Ali je fizično telo res ves človek? Vse velike religije (in filozofije) sveta učijo nekaj drugega: da je človek tudi duh. Oglejmo si npr. indijski spev Bhagavad-gita, ki vsebuje duhovno znanost stare Indije.

DENAR IN BHAGAVAD-GITA (GOSPODOVA PESEM)

Tudi če ne verjamemo v njen božanski izvor, je v njej vsekakor izredno globoka modrost, veljavna za vse čase in kraje, in verjamem, da v njej lahko najdemo tudi nekaj odgovorov na vprašanja, ki jih poraja (post)moderna doba. Bhagavad-gita izhaja iz temeljne resnice, da je človek tudi duh. Telo je le nekakšna obleka te duše. Duh ne pripada materialnemu svetu, ki je zanj "nenaraven" element, duh ima tudi svoje potrebe npr. po gledanju Boga, zato mora človek v življenju delovati tudi za potrebe duše in zato, ko je v fizičnem telesu in s tem v materialnem svetu, tudi temu ustrezno DELOVATI, kar pomeni delovati brez vezanosti. Človek kot duh, ko je v telesu, postane pogojen s tremi vezujočimi silami materialne narave – s tremi gunami, ki predstavljajo tri stopnje zapletenosti človeka kot duha v materijo. Vendar, če izhajamo iz filozofije Bhagavad-gite, moramo zaključiti, da je naša civilizacija podlegla standardom

gune strasti oziroma civilizaciji materialnih vezanosti. Še huje: v veliki meri je postala celo "demonška".

V Bhagavad-giti namreč piše: "Neobvladane želje in poženja rojevajo guno strasti in zaradi tega je človek moten z materialnimi delovanji." In še: "Iz gune strasti se razvija pohlep ... Ko prevlada guna strasti, se pojavljajo simptomi velike vezanosti, neobvladanih želja, poženj in prekomernega napora." Ali ne prepoznamo zlahka v teh besedah duhá našega časa, vzpodbujanega z logiko tržnega sistema, ki v ljudeh (reklame!) načrtno vzbuja nove in nove želje, poženja in pohlep – treba je namreč trošiti, da se spet lahko proizvaja, brez tega ni gospodarske rasti!

Materialno poželenje in pohlep vsekakor povzročata veliko vezanost človeka kot duhá na materialni svet, to pa povzroča škodo duši: "Poželenje, gnev in pohlep so tri vrata pekla in vodijo v degradacijo duše," piše v Bhagavad-giti. In še: "To je samo poželenje, ki ni nikoli zadovoljeno in ki gori kot ogenj, zato moramo na samem začetku ubiti tega uničevalca znanja in samospoznanja."

Tri vrata pekla: pekel – stanje brez Boga, ker se vezani duh ne more več dvigati k Njemu, saj v Bhagavad-giti piše še: "... tako postane človek preveč navezan na čutno uživanje in upada v pekel."

Čutno uživanje! Uživanje (uživaštvo): to je eno od gesel moderne dobe, v našem času še potencirano, načrtno vzpodbujeno s tehniko zaradi boja za kupca na trgu, svobodno uživanje v spolnosti zaradi boja za Oblast.

Navedel bom besede Bhagavad-gite, ki opisujejo demonski način življenja in govorijo o tem, da "so demoni moteni s stotinami in tisoči želja in zato ni konca njihovemu nemiru, demoni se tudi ne držijo nobenih pravil in predpisov, zato demonske lastnosti zaslužujejo".

Naslednje besede pa opisujejo demonsko življenjsko filozofijo in mentaliteto: "Demon razmišlja: toliko je danes mojega in v prihodnosti se bo vse to še bolj in bolj povečalo, vse bolj in bolj ... On je moj sovražnik in ubil sem

ga in ubil bom tudi drugega sovražnika." V Bhagavad-giti tudi piše, da "si demoni z nezakonitimi sredstvi prisvajajo denar za čutno uživanje". Ali morda te besede ne povzemajo glavnih vzrokov za svetovno finančno krizo, ko opisujejo nebrzdan pohlep? In prisvajanje denarja z nezakonitimi sredstvi, za čutno uživanje? Ali v teh besedah ne prepoznamo zlahka naših tranzicijskih tajkunskih zgodb?

Seveda niso vsi ljudje demoni, a zadostuje, da jih je v neki družbi samo nekaj in če imajo le-ti nadzor nad finančnimi tokovi, lahko osiromašijo celotno družbo. Priznati moramo, da se ljudje današnje civilizacije nahajamo v drugi guni strasti. Tu moram ponoviti, kaj so "gune": to so tri vezujoče sile materialne narave, s katerimi človek nujno postane pogojen kot duh v telesu.

Človek kot duh naj bi namreč ob stiku z materijo tudi tako deloval: brez vezanosti, ker duh ne pripada temu (nižjemu) materialnemu svetu. Zato naj bi človek, ko je v materialnem svetu, deloval tako, da pri tem "ne misli na uspeh, neuspeh, izgubo ali dobiček, zmago ali poraz", kot piše v Bhagavad-giti. Če samo misli na te stvari, je že vezan. Dovršenost človeka je zato v odpovedi, v odrekanju in kdor tako deluje, je v guni vrline, ki prinaša mirnost duhá. Ljudje v tej guni negujejo znanje. V naši kulturi pa se nahajamo v guni strasti, saj vsi razmišljamo in govorimo o uspehu in dobičku (o karieri, plači, preživetju ...). Po Bhagavad-giti se ljudje v tej guni "čvrsto oklepajo plodovitega rezultata (dobička, uspeha) v gospodarskem razvoju in čutnem zadovoljenju. Priznati moramo, da smo takšni! V naši civilizaciji se je vse začelo vrteti okrog ekonomskega razvoja in gospodarske rasti. Guno strasti "rojevajo neobvladane želje in poženja" in vse to v ljudeh načrtno vzbujata tržni sistem in potrošniška družba. Iz gune strasti se razvija pohlep, kar je razumljivo. Da bi svoje želje in poženja potešili, hrepenimo po denarju. Razumljivo, da je, kot piše v Bhagavad-giti, človek "moten z materialnimi delovanji", in da se "iz te gune razvijajo simptomi velike vezanosti". Kultura

Zahoda je postala kultura velikih materialnih vezanosti. Vendar po Bhagavad-giti človek v materialistični atmosferi ne more biti srečen. Če hoče kot utelešen duh živeti mirno in srečno, mora razviti "guno vrline".

Te tri gune vsekakor predstavljajo stopnjo zapletenosti človeka kot duhá v svet materije. Najnižje človek pade, ko je v guni neznanja, in po Bhagavad-giti je takšen človek "vezan na norost". To je človek brez religije in zato zdrsne skorajda na raven živali. Noč in dan gara, pri tem pa pozabi na svojo večno dušo. To je torej guna duhovne smrti. Priznati moramo, da se v naših časih pojavljajo tudi takšni simptomi – simptomi kolektivne norosti – norosti kot nekega odnosa do življenja.

Bhagavad-gita uči, da mora človek preseči te tri povezovalne sile materialne narave, kar pa lahko doseže s predanostjo Bogu (v Bhaktijogi), da deluje po njegovih navodilih. To je tudi edini način doseganja Vzvišenega in s tem uživanja transcendentalne sreče v Njem.

Ideje Bhagavad-gite, ideje o človeku kot duhu, poudarjanje pomena odpovedi in nenavezanosti, monoteizem, predanost Bogu, so zelo blizu, če ne celo identične krščanskim, presenečajo ravno v podobnosti med evangelijem in Gito. Zato si oglejmo še tiste Kristusove besede, ki se nanašajo na materialne stvari oziroma na odnos človeka do denarja.

DENAR IN EVANGELIJ

Ekonomija naj bi bila seveda v službi človeka. Služila naj bi zadovoljevanju človekovih telesnih potreb oziroma njegovemu fizičnemu preživetju. Človek naj bi bil cilj, gospodarske dejavnosti pa sredstvo, a v sodobni potrošniški družbi se je začelo dogajati ravno nasprotno: človek je postal sredstvo, proizvodnja, potrošnja in denar pa cilji. Gotovo je tudi, kot jasno sledi iz resnic in stihov Gite, da ima takšen ali drugačen odnos do materialnih stvari in do denarja takšne ali drugačne posledice za človekovo dušo oziroma za stanje človeka kot "utelešenega duhá". Težava je v tem, da moderni človek pozablja, da je tudi

duh oziroma da ima dušo, ali pa v to resnico ne verjame in tudi noče verjeti predvsem zato, ker tega njegova materialistična znanost ne priznava, ker ta znanost s svojo metodo vse metafizično zavrača kot nedokazano in nedokazljivo. Tako imamo dandanes človeško bitje večinoma zgolj za telo in s tem človeka razumemo zgolj kot materijo iz mesa in krvi. Priznavamo samo telesna čutila in samo telesne potrebe. Zato v tej civilizaciji nihče (ali le redki) resno ne razmišlja o tem, da bi takšen odnos do materialnih stvari in do denarja lahko imel zelo resne in globinske posledice za človekovo dušo. Preučiti moramo, kaj je o tem povedal Kristus, ki kot Bog edini zares pozna človeka in lastnosti duhá. Analizirajmo nekaj stavkov iz evangelija, ki pripovedujejo o materialnem imetju (bogastvu, mamonu) in denarju, o tem, kakšen odnos ima do tega Bog in kakšnega naj bi zavzel človek.

Ko so farizeji nekoč skušali Kristusa in ga spraševali, ali naj cesarju plačujejo davek ali ne, jim je rekel, naj pokažejo kovanec, in jih vprašal, čigava podoba je na njem. Na njem je bila cesarjeva podoba. Rekel jim je, naj "dajo cesarju, kar je cesarjevega, in Bogu, kar je božjega." Denar je torej cesarjev, denar je nekaj, kar pripada zemeljskemu kraljestvu (državi), ker s tem potrdi, da je denar na neki način potreben. On ni proti njemu, ker je denar potreben za delovanje države, in tudi davki so potrebni za delovanje zemeljskega kraljestva, zato naj jih ljudje plačujejo. Toda, kaj je tisto, kar imajo ljudje božjega in kar naj dajo Bogu? Na denarju je cesarjeva podoba, a človek, na človeku, je božja podoba – ker je človek po svoji duši podoben Bogu, Bog je Duh in tudi človek je duh, in na človekovi duši (srcu, če je le-to čisto) se zrcali božja podoba. Človek naj torej, po Kristusovih besedah, svojo dušo dá Bogu. Postavljati Boga na prvo mesto pa nujno pomeni v življenju najbolj in najprej iskati Boga (nebeško kraljestvo), se pravi najprej iskati tisto, kar potrebuje duša. Bogu se bližamo, ga dosegamo v hoji za Kristusom, ta hoja pa nujno zahteva odpoved vsemu, kar jasno sledi iz naslednjih Jezusovih

besed: "Nihče ne pride k Očetu, razen po Meni (po Mojem nauku)," toda: "Kdor se ne odpove vsemu, kar ima, ne more biti Moj učenec." Zato Jezus bogatemu mladeniču reče, da naj, če hoče biti popoln in svet, če hoče hoditi za Njim, razda vse, kar ima, a mladenič na to ni pristal. Jezus tudi pove, kako je materialno bogastvo nevarno, škodljivo, kako velika ovira je za človeka pri vstopanju v nebeško kraljestvo, če ima veliko premoženja in veliko denarja, ki je nekakšen "skupni imenovalec" za materialno bogastvo. Težko je, da ne bi bil na to navezan, težko se temu odpove: "Laže je iti kameli skozi šivankino uho kot bogatino v nebeško kraljestvo." Hoditi za Kristusom namreč pomeni služiti Bogu, noben človek pa ne more služiti Bogu in denarju: "Človek se enega gospoda drži in drugega prezira. Ne morete služiti Bogu in mamonu (bogastvu, denarju)," pove Jezus. Človek bo nujno služil tistemu "Gospodu", ki ga bo v svojem duhu (srcu) postavil na prvo mesto, druge "gospode" pa bo preziral. Če človek v srcu na prvo mesto postavi denar oziroma materialne stvari, bo nujno služil tem stvarjem, Bogu pa ne bo mogel služiti oziroma ga bo celo preziral. Če ne bo služil Bogu, bo njegova drža ostala brez nebeškega kraljestva in vsega tistega, kar človekov duh potrebuje: brez Duhá kot nebeškega Kruha, Luči in žive Vode, Miru, Ljubezni, brez brezmejnega Bogastva Boga ...

"Če pri krivičnem mamonu niste bili zvesti, kdo vam bo zaupal dobrino, in če niste bili zvesti pri tujem, kdo vam bo dal to, kar je vaše?" še pove Kristus. Te besede vedo, da denar in zemeljsko bogastvo nista resnični dobrini za človeka, vsega tega se drži tudi krivica, npr. žulji izkoriščanih ljudi, prevare, kraja ... vendar te besede povedo tudi, da smo v odnosu do denarja postavljeni na preizkušnjo: ali se bomo v ravnanju s tem, kar pripada materialnemu svetu (Zemlji), v katerem smo tujci, kjer nismo "doma", pokazali za "zveste" (poštene, pravične, modre ...), in s tem zaslužili, da dobimo resnično dobrino in to, kar je naše, kar naj bi dosegli, se pravi nebeško kraljestvo. Vsekakor pa moramo na osnovi

resnic evangelija zaključiti, da med duhom človeka in denarjem obstaja neki usoden in globinski odnos: ta se vzpostavlja v sami globini človekove duše, v srcu, in ima posledice za dušo. Če človek na prvo mesto v srcu postavlja denar, na to mesto ne more postaviti Boga, nujno se bo držal denarja in služil denarju. Še več: verjetno ga bo celo malikoval, častil. S to življenjsko naravnanoostjo bo človek sicer morda pridobil zemeljsko bogastvo, a ker je človek tudi duh in zato prisrčno bitje, v tem ne bo našel potešitve in zadovoljitve, njegov duh bo nujno ostal prazen.

Priznati moramo, da se veliko, če ne celo večina naših skrbi nanaša na to, kako bomo "preživel", kako si bomo zagotovili vsakdanji kruh, če že ne nekega udobja oziroma čim višjega standarda. Skrbi nas za jutri, poskušamo si zagotoviti neko gotovost in materialno varnost, tudi za prihodnost na "stara leta". Pogosto smo celo v strahu za to, tudi za svoje otroke ... Te skrbi in strahove imamo takorekoč v krvi, prirojene, zapisane v genih. O istem so se spraševali in bili v skrbih tudi Jezusovi rojaki v Palestini pred 2000 leti, zato jim je govoril: "Ne skrbite za to, kaj boste jedli in kaj boste oblekli, saj vaš nebeški Oče ve, da vsega tega potrebujete. Po vsem tem povprašujejo pogani (brezbožneži). Ne bodite torej v skrbih za jutri – ker je dnevu dovolj njegova lastna težava." Kristus nas celo svari pred pretiranimi skrbmi za materialne (zemeljske) stvari in govori, da bo Bog skrbel za naše potrebe, tako kot živi ptice pod nebom in kot oblači lilije na polju, in da človek s svojo skrbjo ne more narediti nobenega lasu belega ali črnega, in da s tem nič ne more dodati svoji postavi ... Zakaj nas svari pred tem? Odgovor se skriva v naslednjih besedah iz evangelija: "Varujte se, da vam srca ne bodo obtežena s skrbmi tega (zemeljskega) življenja ..." Te (zemeljske) skrbi (misli, ki se nanašajo na materialno!) obtežujejo srce (dušo). Tako obteženo srce se ne more dvigati k Bogu, ki je "zgoraj", iz tega pa sledi, da skrbi povzročajo škodo človekovi duši in ga oropajo duhovnega življenja.

Jezus nadaljuje: "Najprej iščite nebeškega kraljestva in njegovo pravičnost in vse drugo vam bo navrženo." Te besede hočejo povedati: najprej iščite Boga in Njegovo voljo (kar potrebuje vaša duša) in vse drugo (kar potrebuje vaše telo) vam bo navrženo. In spet smo pri resnici, ugotovljeni že prej, da naj človek na prvo mesto v srcu in v svojem življenju postavlja Boga – ker človek tisto, kar postavlja na to mesto, v življenju najprej in najbolj išče. Iskanje Boga je tesno neločljivo povezano z iskanjem Njegove volje, prva in najpomembnejša stvar v življenju človeka naj bi bila torej božja volja. Volja: kaj On hoče, želi od nas (da naredimo zanj), se pravi, kje in kako naj mu služimo. Človek naj bi torej v življenju najprej iskal to pot, pot hoje za Kristusom in hodil (ali vsaj hotel hoditi) po njej. In v tem se gotovo skriva vsaj del odgovora, zakaj mu bo potem vse drugo (materialno) navrženo: ker človek z iskanjem Boga in Njegove volje ter s hojo za Kristusom pokaže vero, za človeka, ki pokaže vero, pa Bog lahko dela tudi čudeže. Morda ne tako očitnih, kot so opisani v evangeliju, a vsekakor mu lahko pošilja svoje blagoslove, ga varuje pred nesrečami, usmerja dogajanje sveta tako, da je za človeka ugodno.

Iz Jezusovih besed nujno sledi tudi, da so tisti, ki stalno povprašujejo po tem, kaj bodo jedli itd., pogani, ljudje brez vere v Boga oziroma v Boga kot dobrega Očeta, ki skrbi za človeka. Zaključimo lahko, da je naša (in nasploh celotna zahodna) družba pretežno poganska, saj moramo priznati, da se je večina naših skrbi, misli in pogovorov začela sukati okrog ekonomske problematike in denarja, tudi okrog skrbi (in tudi strahu) za jutri, za prihodnost ... Zaključimo lahko tudi, da je Marx poganski filozof in njegov *Kapital* poganska knjiga, saj je jedro njegove filozofije v "novoodkriti" resnici, da "mora človek najprej jesti, piti, se oblačiti, stanovati, šele potem se lahko ukvarja s kulturo, z religijo ...", kot je govoril Engels na njegovem grobu. Glavno sporočilo *Kapitala* je, kako naj človek to (materialno) doseže, zadovolji. Tej ideji so

sledile komunistične (marksistične!?) države: najprej moramo zgraditi ekonomsko bazo družbe (tudi moja generacija je bila vzgojena v tem), potem bomo lahko rešili (reševali) tudi vse druge probleme. Ta filozofija se vleče tudi v naše čase.

Kdo ima prav, Marx ali Kristus? Lahko, da je Marxovo delo celo genialno (spomnim se, da nam je učiteljica v gimnaziji velikokrat ponovila, da je bil genij), vendar je bil le človek, ne Bog kot Kristus (seveda je odvisno od človeka, ali bo verjel v Kristusovo božanstvo ali ne). A le Bog lahko pozna vso resnico, tudi resnično človekovo naravo in človekove potrebe in "kar je pri ljudeh modro, je pri Bogu nespamet", piše v Svetem pismu. Vsa ekonomska znanost, nadalje logika financ, kapitala – vse to je lahko na prvi pogled videti pametno, a za vsem tem je le človeška pamet, človeška logika – kar vse je v očeh Boga nes-pamet (norost) – saj edino On lahko zares vse v celoti pozna.

"Najprej iščite Boga in njegovo voljo, in vse drugo vam bo navrženo."

Ali moramo na osnovi teh Kristusovih besed zaključiti, da nam (materialno) NE bo navrženo (dano), če NE bomo najprej iskali Boga, se pravi tisto, kar potrebuje naša duša? Če sledimo Marxovemu nauku, bomo najprej iskali, skušali poskrbeti za tisto, kar potrebuje naše telo in v tem primeru ne bomo mogli iskati tistega, kar potrebuje duša ("Ne morete služiti Bogu in mamonu."). Vse marksistične (komunistične, ateistične) države so gradile na ideji, da je treba najprej poskrbeti za materialne stvari (zgraditi materialno bazo družbe), a pokazalo se je, da ima bolj prav Kristus – če ne iščemo naprej nebeškega kraljestva, nam bo tudi materialno blagostanje odvzeto – vse komunistične države so bile dežele revščine in ves razvoj je končal v veliki stiski in pomanjkanju. Vendar je modrost celotnega Zahoda takšna, da je treba najprej poskrbeti za materialne stvari in zagotoviti čim višje blagostanje. Filozofija Zahoda je materialistična. Dalajlama na primer pa je bližje Kristusu, ko izjavlja: "Materialne dobrine ne smejo biti temelj našega življenja."

Vrnimo se h Kristusu in koncu njegovega štiridesetdnevnega posta v puščavi, ko je bil lačen in se mu je približal satan s svojimi skušnjavami: "Reci, naj bodo ti kamni kruh," in mu Jezus odvrne, "naj človek ne živi samo od kruha, ampak od vsake besede, ki prihaja iz Božjih ust". Bog dobro ve, da je človek tudi duh in kot duh potrebuje tudi hrano za dušo – besede, prihajajoče iz Božjih ust. Zato Jezus v evharističnem govoru pravi, da "naj ne delamo za jed, ki mine (za zemeljske stvari), ampak za jed, ki večno ostane (za tisto, kar potrebuje duša)". S tem noče reči, naj si ne prizadevamo za materialno blagostanje, pač pa hoče povedati, da le-tega ne smemo postavljati v prvi plan, da materialne stvari ne smejo biti temelj človekovega življenja, človek naj bi na prvo mesto postavil to, kar potrebuje njegov duh. A zgodba iz puščave kaže na to, da satan skuša človeka tudi s prišepetavanjem k delu za zadovoljevanje telesnih potreb in čutil, k postavljanju tega v prvi plan ("Moraš najprej jesti, moraš najprej poskrbeti za to, sicer boš lačen ...") in s to zvijačo človeka odvrča od prizadevanja za svojo dušo, satan na ta način uničuje dušo, povzroča duhovno lakoto ...

Satan v puščavi nazadnje reče Jezusu: "Dam ti vsa ta kraljestva sveta in njih slavo, če predme padeš in me moliš."

Te besede povedo, da je bogastvo zemeljskih kraljestev v rokah satana, v njegovi oblasti (sicer tega ne bi mogel dajati, komur bi hotel!), prav tako čast in slava zemeljske (posvetne) oblasti, nadalje te besede evangelija povedo, da satan želi, hoče doseči, da ga človek moli, časti, ta pa mu je v zameno za to pripravljen dati neizmerno bogastvo in slavo. Na osnovi teh besed lahko tudi zaključimo, da služenje mamonu (bogastvu in denarju, ki je znak, skupni imenovalec za to bogastvo in ključ do njega) kaj hitro pripelje do malikovanja (člaščenja) teh stvari, to pa človeka kaj hitro privede do člaščenja satana, ki ima v posesti (oblasti) vse to. Satan vsekakor uporablja materialne dobrine, zemeljsko bogastvo in slavo kot svojo vabo in past, s katero zapeljuje ljudi.

Jezus je na zadnjo satanovo skušnjava odvrnil: "Pisano je: Gospoda svojega Boga moli in Njemu samemu služi!" Če človek moli Boga in mu služi, bo Boga tudi dobil (imel), s tem bo imel tisto, kar edino in najbolj potrebuje njegova duša, če bo iskal materialne stvari in denar in temu služil, bo morda vse to dobil, vendar ne bo imel tistega, kar potrebuje njegov duh, ker "človek ne more služiti Bogu in mamonu". Človek kot utelešen duh je torej postavljen pred izbiro in odločitev, kompromisa tu ne more biti. A če se hočemo držati Svetega pisma, tega, kar tam piše in kar Bog po njem naroča (vsem!) ljudem, se moramo v življenju odločiti, vedno znova odločati le za čaščenje Boga in služenje Njemu. Takšna življenjska naravnost je za človeka najboljša in le-ta mu lahko prinese trajnejšo srečo. In ne pozabimo, da nič na tem svetu ne more trajati večno in da se tudi človek slej ko prej iztroši, se postara in umre. Ravno v teh točkah se pokaže nemoč denarja kot materialnega sveta vladarja in "vsemogočnega" ključa: človeku ne more zagotoviti neke dokončne gotovosti, večne mladosti in zdravja, z njim se ni mogoče izogniti smrti, nima moči, da bi človeku kot duhu odpiral vrata v višje, lepše in bogatejše Življenje duhovnega sveta. Ravno na to gotovo merijo naslednje Jezusove besede: "Varujte se vsake lakomnosti, ker življenja nima nihče iz obilice svojega premoženja." Denar in zemeljsko bogastvo celo zapirata dostop do tega, večjega Življenja.

BABILONSKI STOLP

Babilonski stolp je simbol gradnje sveta (civilizacije) brez Boga oziroma upora proti Njemu. Ljudje so se združili in sklenili, da zgradijo velikanski stolp do neba in s tem tekmujejo s samim Bogom. Vendar jim je On "zmešal jezike", da niso mogli več nadaljevati z gradnjo. Niso se več mogli sporazume(va)ti in se med seboj sprli. Iz tega se lahko naučimo marsikaj, najprej to, da Bog človeku pušča svobodo, človek se mu lahko celo upre in gradi mimo Njega (brez Njega) in lahko celo

marsikaj zgradi, doseže, vendar se, gledano dolgoročno, stvar nekje ustavi. Gradnja sveta brez Boga začne povzročati stanje zmedenosti, zmešnjave, kaosa, kar otežuje in nazadnje povsem onemogoči nadaljnjo gradnjo.

Babilonska stolpa sta bila s svojim odkritim ateizmom nedvomno tako nacizem kot komunizem. Nekaj časa sta se gradila, trajala, a sta se nazadnje podrla, sesula. Tudi kapitalizem in sesutje bank predstavljata takšne vrste stolp.

Ali kapitalizem res gradi (je gradil) svet brez Boga? Ta sistem deluje na dveh glavnih inštitutih: tržnem gospodarstvu in demokraciji in načelno gledano nikakor ni protiverski, vendar pa že njegovo ime pove, da tu igra ključno vlogo denar, tako v ekonomiji kot v politiki, poleg tega je tehnika, ki se uporablja za "pogon" kapitalizma, še močno ojačala silnice, ki človeka vlečejo v služenje denarju. Najprej: če človek hoče kolikor toliko normalno funkcionirati v takšni tehnični civilizaciji, kakršno smo ustvarili, nujno potrebuje ne samo stanovanje, hrano, obleko, ampak tudi avtomobil, televizor, računalnik, mobitel, pralni stroj in še deset drugih aparatov. Vse to je treba kupiti, vzdrževati, plačevati položnice ... a tudi če to imamo, si večina ljudi želi postati "bogatih", si povečati udobje, standard, svoje možnosti glede dopusta, potovanj, pokojnine. Vse to omogoča ali vsaj obljublja nenehno napredujoča tehnika. Tako silnice te kulture človeka vsak dan znova vlečejo v borbo za denar in tudi v služenje ali celo čaščenje denarja, a če izhajamo iz evangelijske "formule", da "ne moremo služiti Bogu in mamonu", v tem primeru človek ne more več služiti Bogu, držal se bo zemeljskega in vse duhovno preziral. Zaključiti moramo, da različna znanja (tehnika), kar je ustvaril človek v novem veku, in silnice sistema, ki ga je vzpostavil, spontano povzročijo sekularizacijo in ateizacijo, izginjanje religije, in takšna kultura res vedno bolj postaja babilonski stolp. Posledice delovanja silnic moderne dobe se seveda s časom iz generacije v generacijo iz desetletja v desetletje nalagajo, kopičijo, in po nekem trajanju pripeljejo družbo v stanje, ko

se le-ta ne ravna več po desetih zapovedih, ko ljudje v njej ne znajo in nočejo več služiti Bogu v hoji za Kristusom, posledica vsega tega pa je nujno lakota, sestradanost duhá, odtujenost ljudi, kar vodi tudi v rušenje medosebnih odnosov vsesplošno nezadovoljstvo, alkoholizem, droge. Nasploh lahko danes govorimo o veliki duhovni in moralni krizi družbe, družbe, ki je postala kultura duhovne smrti. Večina ljudi se strinja, da je sedanja finančna kriza posledica "krize vrednot". Natančne analize teh dveh besed še nisem zasledil, a je potrebna, ker si ju lahko razlagamo vsaj na tri načine. Najprej: ali pomenita krizo VSEH vrednot? Ali konec le nekaterih vrednot? Ali pa le njihovo slabljenje, zaton? Konca vseh vrednot gotovo ne, saj je znano, da ima vsak človek pri sebi izdelano neko lestvico vrednot, vendar moramo zaključiti, da je moderna družba postala predvsem družba materialnih vrednot in seveda denarja kot najvišje vrednote. Ljudje so pričeli služiti zemeljskim stvarjem in denarju, se pričeli držati materialnega bogastva in s tem nujno začeli zavračati in prezirati vse duhovno (metafizično). Od tod pa nujno izhaja slabljenje in zaton vrednot, ki so zares in trajneje lahko utemeljene le v Metafizičnem. Konec vere v Metafizično je skozi nekaj generacij povzročila tudi materialistična znanost te civilizacije, ki priznava samo "dokazane" stvari, torej samo svet materije (in zato tudi človeka obravnava kot zgolj in samo telo!), znanost, ki zavrača vse duhovno, in le-te se morajo učiti VSI v obveznem šolskem sistemu! In tehnika, ki jo je ta znanost (so) ustvarila, vedno znova prepričuje ljudi, da je podoba sveta, kakršno so zgradile empirične vede, povsem "pravilna"! Ko se množično (večinsko) vzpostavi stanje brez vrednot, kot so moralnost, poštenost, odpoved, odgovornost in ko se duše ljudi spreminjajo v ruševine, ko prevladajo neke druge vrednote, kot so npr. uživaštvo in "priti do denarja brez dela", ko nasploh dezintegracija posameznikov in družbe postane velika, pa je tudi sesutje bank le še vprašanje časa. Njihovo zrušenje je znamenje "poslednjih časov", ne konca sveta, pač

pa znak, da je neka (moderna) doba v svojem razvoju prišla do brezizhodnosti, znamenje, da se gradnja zahodne variante babilonskega stolpa zaustavlja.

Različne so interpretacije današnjega stanja, v katerem se je znašel ves svet, politikov in ekonomistov, velika so tudi razhajanja v pogledih na izhod iz krize, mnogi priznavajo, da odgovora (še) ni. Politiki sprejemajo razne ukrepe za zdravljenje, predvsem glede reševanja finančnih stanj, glede bank ..., a gotovo je, da vse to lahko deluje le kratkoročno, ker bodo silnice naše dobe delovale naprej in nas spravljale v nove, čeprav morda nekoliko drugačne krize.

Rešitev je zato lahko le v neki "novi dobi", zrelejši od moderne. Prepričan sem, da mora

ta naprednejša civilizacija graditi na dveh temeljnih postavkah: da je človek (tudi) duh, ne samo telo, in da ni vseeno, kaj človek v svojem duhu (srcu) postavi na prvo mesto in nad vsako drugo stvar. Izredno pomembna je človekova notranjost, njegovo duhovno stanje, ker je to tisti temelj, na katerem je mogoče graditi novo obliko civilizacije, ki naj gradi na duhovnem, ne na materialnem temelju. Ne gre za zavračanje, zaničevanje denarja in materialnih stvari, spomnimo se, da Kristus tega ni zavračal, gre za vzpostavljanje novega, pravičnega odnosa do denarja. Priti je treba do zavesti, da je človek duh in da vse prihaja iz srca in ima zanj tudi. Napačen odnos do denarja ima lahko uničujoče posledice za človekovo dušo.